

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 17. julija 1861.

Kuga svilnih červiĉev v Evropi.

V letu 1854 se je začela na Francozkem kuga svilnih židnih červiĉev in je bila vsako leto huja, tako, da je svilorejcom vsako leto več milijonov frankov škode napravila. Taka nesreĉa je pariško akademijo leta 1858 primorala, da je izvolila tri uĉene moŹe: botanikarja Decaisne-a, kemikarja Peligot-a in slavnega zoologa in zdravnika dr. Quatrefages-a, in jih poslala v več takih krajev, kjer je razsajala kuga, da bi jo natanko preiskali in potem povedali, kako in kaj. Dve leti je hodila ta komisija po deŹeli, in kar je zvedila, je razodela potem svetu.

Ker Źalibog! saj tudi mi na Krajskem moramo reĉi, da se je ta bolezen iz Laškega letos tudi k nam pritepla, se nam potrebno zdí, našim svilorejcom povedati, kaj francozka komisija o tej bolezni misli.

Izperva ni vedila, ali pride ta kuga od bolehnih murb ali je pa červiĉja bolezen sama. Ker sta tudi krompir in terta bolna bila takrat, so mislili, da najberŹeje je te kuge bolno murbino perje krivo. Tudi svilorejci sami so terdili. Al komisija, kamor je prišla, je našla murbe in perje zdravo; nikakor, ne po kemiški preiskavi ne z drobnogledom, ni mogla nič bolnega zapaziti na perji. Svilorejci pa so le hotli sém ter tŹe neke černe pike na perji zaslediti in si niso dali vzeti, da bolno perje je vzrok kuge. To misel so tako dolgo gnali, dokler ni neka gospá Lapeyrouse, pridna svilorejka, jih prepriĉala, da perje ni bolezní krivo; loĉila je namreĉ červiĉe na dva kampa: enim je pokladala ĉisto lepo perje, drugim pa samo pikĉasto, in — vsi červiĉi so zdravi ostali.

Ko so svilorejci po tem prepriĉani bili, da iz perja ne izvira bolezen, so jo potisnili na slabe jajĉica. Komur so červi zdravi ostali, rekli so, da je imel zdravo seme; komur so se spridli, imel je slabo.

Spomnili so se zdaj, da pred 20 leti je enaka kuga razsajala v kantonu Cavaillon, leta 1845 pa okoli Avignona. Še le leta 1849 se je bolj razširila. Naroĉili so si tedaj semena iz ptujih deĉel: iz Španjolskega in Portugaljskega; ko se je bolezen pa pozneje tudi tŹ pokazala, iz Lombardije. Leta 1854 pa se je tudi na Laskem začela kuga in se sĉasoma razširila ĉez Gerško, v okolico kaspíškega morja in tudi do Kine je segla. Ćudno pa je bilo na Francozkem in na Laškem to, da sém ter tŹe je kakošnemu kraju prizanesla v tem, ko je drugod krog in krog bila. *)

Znamnja bolezní pa so bile zlo različne. Červi (gosenice) niso pocepali po kakošni ĉisto novi, še neznani bolezni, temuĉ so zboleli za zlatenco (Gelbsucht) ali sušico (Schwindsucht), — obe bolezni ste Źe dolgo znane pri drugih gosencah; al napadale ste le nekatere červe bolj posamno, in kjer so bolne berŹ loĉili od zdravih, se ni razširila bolezen. Zdaj pa ob kugi zbolí cela zalega in kmali je po nji. Dr. Quatrefages pa je kmali zapazil, da bolni červiĉi so po Źivotu z majhnimi pikicami kakor posuti; veliko takih gosenic je brez druzega bolehanja poginilo v

slabosti. Te černe piĉice so pa tako majhne, da se ne vidijo vselej s samim oĉesom, ampak še le s pomoĉjo povekšavnikov (lup). Marsikteremu svilorejcu, ki še ni nič posebnega vidil na svojih červiĉih, je dr. Quatrefages po preiskavi z drobnogledom Źalostno novico povedal, da ne bo nič Ź njimi. Vĉasih se iz zaĉetka rumenkasto-temnih marogic napravi še le pozneje večja černa pika, kakor da bi bila iz oglja. Po levenji zginejo černe pike, al v 3 ali 4 dneh se pa te mertvaške znamenja spet prikaŹejo. Veĉina červov pogine. Veliko se jih pa tudi zaprede, in nekteri celó iz kokonov kot metulji izlezejo. Metulji takih bolnih červov so pa tudi po Źivotu pikĉasti. Će bi smeli to bolezen primerjati z boleznijo druge Źivali, rekli bi ji po pravici, da je snet (brand). Quatrefages pa to bolezen, ker se gosenice vidijo, kakor s poprom potresene, imenuje poprovka (peprine). Vendar misli Quatrefages, da poprovka sama na sebi še ni smertna bolezen; al vendar červiĉe tako oslabí, da pritísne lahko vsaka druga bolezen zraven, in potem berŹ poginejo. Bolezen je nalezljíva in tiĉi Źe v semenu iz bolnih červiĉev; al na semenu se to ne pozná; zato ni varno ptujega semena kupovati, ĉe nisi sam vidil, da so bili červi ĉisto zdravi.

Le tam, kjer so malo červiĉev imeli, se ni prikazala bolezen. To kaŹe, da, kakor se v velikih mestih kuŹne bolezni bolj razširjajo, tako je tam, kjer imajo obilo obilo svilnih červiĉev. Omenjena gospá Lapeyrouse je le malo červiĉev le na nekterih vejicah in brez zakurjenih peĉi imela, in zdravi so ji ostali leta 1858, 1859 in 1860.

Kdor tedaj s povekšavnikom (lupo) červiĉe pridno ogleduje in nikakor od bolnih semena ne jemlje, ampak samo od zdravih iz majhnih svilorejšĉin, se bo obvaroval te kuge, ktera bo zgineila kakor vse druge, ako se ji tako zaĉetek odstriŹe.

Nekaj o tem, kar je kmetíjstvu najbolj potreba.

(Konec)

Dosti bi bilo še govoriti in priporoĉati, kako naj gospodarji na gnojnišĉih in na polji z gnojem ravnaajo; al naj povemo le ob kratkem, kar nam je pri sercu.

Pri nas je skoraj povsod navada, da, ko gnoj izkidajo, ga na kup nakopiĉijo, in malokdaj ali pa nikoli ga z gnojnico ne polijejo; spari se tedaj, uname, soŹgĉ in plesniv na polje izpelje in tŹ delj ĉasa raztrošen leŹi in ob vso moĉ pride. Al ti bo morda tak gnoj na njivi kaj hasnil?

Kdor si hoĉe dober gnoj obraniti na gnojnišĉu, ga mora z gnojnico večkrat polivati, z gipsom potresti ali z zemljo ga posuti in tako od dné do dné Ź njim ravnati, dokler ni kup kakošnih 6 ĉevljev visok. Potem naj se pustí na kupu, dokler se začne na njive razpeljevati, samo da se le večkrat z gnojnico polije; v tem ĉasu se pa drugi kupi ravno tako napravljajo. Tako napravljeni gnoj je moĉen, in ne pogubi nič dobrote svoje, ĉe se tudi dolgo na njivo ne spelje in ne podorje.

*) Ćisto taka je tudi pri nas.